PEDAGOGIKA RANÉHO VĚKU? VHLEDY DO SOUČASNÉ PODOBY RANÉ VÝCHOVY A PÉČE O DĚTI VE VĚKU DO TŘÍ LET V ČR

EARLY CHILDHOOD PEDAGOGY? INSIGHTS INTO THE CURRENT STATE OF EARLY EDUCATION AND CARE FOR CHILDREN UP TO THE AGE OF THREE IN THE CZECH REPUBLIC

Lucie Grůzová[1], **Martina Kampichler**[2]

[1] Institut výzkumu inkluzivního vzdělávání, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno
[2] Katedra primární pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Příspěvek představuje výsledky výzkumu projektu Pedagogika raného věku v institucích denní péče v České republice, jehož cílem bylo přispět k rozšíření výzkumné oblasti rané výchovy a péče (RVaP) v českém pedagogickém diskurzu. Prezentuje hlavní zjištění projektu týkající se jednak zkušeností klíčových aktérů (rodiče, pečující personál, děti) v dětských skupinách a MŠ třídách pro dvouleté děti a jednak výsledky analýzy českých debat o službách rané výchovy a péče od 90. let do současnosti.

Klíčová slova: *raná výchova a péče; rané dětství; každodennost dětí v zařízení rané výchovy a péče*

Abstract

The paper presents the results of the research project Early Childhood Education and Care in Day Care Facilities in the Czech Republic, which aimed to contribute to the expansion of the research field of early childhood education and care in the Czech pedagogical discourse. It presents the main findings of the project concerning both the experiences of key actors (parents, care staff, children) in playgroups and nursery classes for two-year-old children and the results of an analysis of Czech debates on early childhood education and care services from the 1990s to the present.

Keywords: *early chilhood education and care; early childhood; everyday life of children in early childcare facilities*

1 ÚVOD

Výchozím bodem příspěvku je dlouholetá absence RVaP v českém pedagogickém výzkumu (např. Syslová et al., 2014). Chybí reflexe současné praxe v zařízeních RVaP a zkušeností jejích uživatelů (dětí a rodičů), stejně tak jako veřejné a politické debaty, které se stále točí kolem otázky RVaP: ano, či ne?

2 TEORIE

Výzkum projektu vycházel z propojení pedagogické a sociologické analýzy a inspiroval se přitom současnými teoriemi předškolního vzdělávání, sociologie dětství apod. Interpretace pozorování dětí v zařízeních RVaP vychází ze sociálně-reprodukčního modelu socializace, na základě kterého je kolektiv vrstevníků pro socializaci dítěte stejně relevantní jako dospělý (např. Corsaro & Eder, 1990). Při analýze rozhovorů s rodiči stavíme na teorii o rozhodování a postojích rodičů k využití služeb RVaP (např. Duncan et al., 2004) a konečně analýza veřejné a politické debaty o RVaP vychází z „režimů praktik" (Dean, 2010).

3 METODOLOGIE

Prezentované výsledky vychází z kvalitativní analýzy zahrnující: 1) 37 polostrukturovaných rozhovorů s rodiči (vnímání zařízení RVaP, očekávání rodičů, důvody pro volbu zařízení RVaP a zkušenosti se zařízením) a s vedením a pečujícím personálem (vnímání práce a zkušenosti s dětmi mladšími 3 let v MŠ/DS, obsahová a organizační specifika práce a spolupráce s rodiči). 2) 14 dní pozorování přímo v zařízení s důrazem na každodennost nejmenších dětí. 3) Dokumenty ke konkrétním událostem, které zviditelnily debaty o RVaP a/nebo byly spojeny s různými pokusy o vytvoření systémového řešení RvaP.

4 VÝSLEDKY

Rozhovory s rodiči ukázaly širokou škálu motivů oslovených matek, které rozhodují o umístění dítěte do zařízení RVaP, potřeby dítěte jsou však nadevše.

Díky rozhovorům s vedením a pečujícím personálem jsme získaly vhled do fungování zařízení v rámci současného systémového nastavení a do obsahové stránky práce. Pozorování dětí poukázalo na celou škálu drobných interakcí a zkušeností, které jim umožňují osvojit si důležité sociální dovednosti. České debaty o RVaP charakterizuje na základě jejich analýzy dlouhodobé přehlížení koncepčně-obsahové stránky RVaP a chybějící zapojení pedagogického vědění, které by služby RVaP legitimizovalo skrze jejich funkce pro děti.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Prezentované výsledky projektu ukazují důležitost pedagogického výzkumu zaměřeného na nejmenší děti v zařízení RVaP. Kvůli dlouhodobé absenci bádaní v této oblasti chybí v současné době relevantní podklady pro další vývoj systémového rámce služeb RVaP směrem k ucelenému pedagogickému pojetí. Projekt přitom ukázal na důležitost socializace ve skupině a zároveň na klíčovost respektování individuálních potřeb při práci s nejmenšími dětmi. Pro kvalitu této práce hrají pedagogické znalosti klíčovou roli.

PODĚKOVÁNÍ

Příspěvek vychází z výsledků projektu Pedagogika raného věku v institucích denní péče v České republice (TL02000306) se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu ÉTA.

6 LITERATURA

Corsaro, W. A., & Eder, D. (1990). Children's Peer Cultures. *Annual Review of Sociology, 16*(1), 197–220. https://doi.org/10.1146/annurev.so.16.080190.001213

Dean, M. (2010). *Governmentality: power and rule in modern society* (2nd ed). SAGE.

Duncan, S., Edwards, R., Alldred, P., & Reynolds, T. (2004). Mothers and Childcare: Policies, Values and Theories. *Children and Society, 18*(4), 245–265.

Syslová, Z., Borkovcová, I., & Průcha, J. (2014). *Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace.* Wolters Kluwer ČR.